

# Mezinárodní organizovaný zločin v éře globalizace

Václav Mezřický

## 1.K historii a kořenům mezinárodního organizovaného zločinu

**O mezinárodní /transnárodní zločin se politici a instituce trestního postihu vážněji počaly zajímat až v devadesátých letech minulého století . Od počátku byl spojován s globalizačními procesy.** Jde přitom spíše o kriminologický termín, kterým se popisují sociální fenomény, neboť mezinárodní / transnárodní zločin nepředstavuje v právní teorii jednotný koncept. Typicky to platí o obtížném zařazování do této kategorie např. válečných zločinů, jichž se dopouštějí často suverénní státy. **Podstatným aspektem mezinárodních / transnárodních zločinů je jejich organizovanost (vytváření organizačních sítí, umožňujících například transfer pašovaného zboží, osob atd.), nabízí se proto nevýstižnější termín mezinárodní organizovaný zločin.**

Mezinárodní organizovaný zločin **není ovšem jev zcela nový** a postoje a stanoviska k němu se velmi rychle mění.. Platí to **například o otroctví, které v jistých formách trvá dodnes.** Mělo své počátky již v antice - a spíše ještě dříve. K jeho důslednému rušení a kriminalizaci docházelo postupně během 19.stol. **Podobně pirátství,** které provozovali jak soukromé osoby tak státy.Také to existovalo již od dob antiky. I v přístupu k tomuto sociálnímu jevu došlo postupně v 19. stol. ke změně když státy shledaly, že brání rozvoji mezinárodního obchodu. Nicméně podobně jako otroctví také pirátství existuje dodnes, zejména na Dálném Východě. Konečně i **pašeráctví je zločinem, který má svou dlouhou historii.** Za jedno z nejznámějších pašovaných zboží je možné pokládat opium, drogu, která si dodnes udržela své významné místo

mezi pašovanými narkotiky. Podobně i v tomto případě během 19. stol. se od pašování opia ustoupilo. Lze říci, že ve všech třech příkladech změny v postojích k těmto aktivitám byly důsledkem změn v domácích ekonomických a politických zájmech spolu se změnami v morálních důrazech na straně evropských států a Spojených států.

**Historicky k vzniku či nárustu mezinárodního organizovaného zločinu došlo v důsledku rozpadu Sovětského svazu a kolapsu východoevropských ekonomik, ale i jako důsledek vzniku společného trhu v rámci Evropské unie.** Spolu s tím působil i nebývalý rozvoj komunikačních technologií, především Internetu, které učinily snáze prostupnými hranice mezi státy. Zejména ekonomická krize ve východoevropských a středoevropských státech vedla k vzrůstu migrace

Východoevropanů do zemí Západní Evropy. Oslabení hraničních kontrol umožnilo vzrůst nezákonných aktivit, zahrnujících pašování drog, alkoholu a tabákových výrobků jakož i nebezpečných (jaderných) materiálů. Postupně k těmto procesům **počal přispívat i zrychlující se ekonomický rozvoj Číny.**

Typické příklady mezinárodního organizovaného zločinu představuje sdělení, které v r. 2001 učinila zástupkyně úřadu pro globální záležitosti USA Paula Dobriansky:

- Droga extazy, původně vyráběná v Holandsku, se pašuje do Spojených států mj. prostřednictvím izraelských skupin organizovaného zločinu;

- Počítačový virus navržený a odeslaný z Filipin vyřadil až na týden z provozu počítače řady vládních agentur;
- Velká banka ve Spojených státech zjistila, že ruský organizovaný zločin ji využívá k praní špinavých peněz

## 2. Hlavní druhy mezinárodního organizovaného zločinu

### 2.1 Proměny terorismu

Také terorismus má svou historii, která je spojena zejména s anarchistickým hnutím v druhé polovině 19. stol. Moderní terorismus pod II. světové válce měl tři fáze: protikoloniální, ideologickou a náboženskou. Zatímco první forma terorismu byla svázána s rozpadem koloniálního systému ( Alžírsko, Izrael, Kenya např.), druhá byla levicově a etnicky orientovaná a zaměřovala se proti ekonomickým a sociálním symbolům Západního světa ( Střední Východ, Latinská Amerika, Asie).

**Náboženský terorismus se od předchozích liší, protože do politického boje vnáší kosmickou dimenzi.** Počal vzrůstat na Středním východě v období iránské revoluce ( 1978 – 1979). Když Izrael okupoval v r. 1982 Libanon, obsadil také šiitské vesnice na jihu Libanonu. Do země se poté přesunuli militantní Iránčané, kteří na izraelskou okupaci odpověděli sebevražednými útoky. Taktiku těchto útoků si pak přisvojilo hnutí Hizboláh, Boží strana, při konfrontaci s izraelskou okupací. Také hnutí Tamilů (Liberation Tigers of Tamil Elaam) používá sebevražedné útoky ve svaté válce proti Hinduistům na Sri Lance. Válku se sovětskými okupačními jednotkami v Afganistánu ( 1979 – 1989) tamní guerilly – mudžahedinové – rovněž pokládali za svatou válku. Mučednická smrt se stala napříště standardní formou tzv.

**asymetrické konfrontace** se silnějším nepřítelem, kdy cílem je oslabení vůle silnějšího. **Avšak ani sebevražedné útoky,**

**ani asymetrická konfrontace nepropůjčily terorismu transnacionální rozměr – tu mu zaručoval jeho náboženský charakter.** Etablovala se transcendentní povaha náboženského násilí, symboly, mýty a posvátný smysl se staly základem pro teroristické akce a pro transcendování národního státu. Z těchto zdrojů se zrodil **současný mezinárodní terorismus islámské provenience. Pro tuto formu terorismu je příznačné, že se často nezakládá na přísné organizaci a lze jej proto obtížně odhalit a neutralizovat.**

Jen za deset let ( 1992 – 2002) podnikli islámští teroristé na 30 útoků, kterým padli za oběť stovky, a do současnosti dost možná již tisíce lidí. Stojí za to zaznamenat moralitu Al - kajdy která je inspirátorem i osnovatelem těchto útoků : v nejednom případě útoky zasahují islámské obyvatelstvo. Podle jednoho z manuálů Al - kajdy je takové zabíjení dovolené, protože dobrý muslim se pak dostane do nebe. Pokud zabítí dobrými muslimy nebyli, byli součástí nepřátelských sil a zasloužili si smrt.

## **2.2 Praní špinavých peněz**

**Činnost zahrnuje nakládání s prostředky, získanými zejména korupcí úředníků a z krádeží ze státních rozpočtů : tzv. veřejná korupce.** V globálním měřítku se jedná o částky představující asi **2 – 5 % světového hrubého**

## **domáciho produktu, tj mezi 600 miliardami až 1,5 bilionem USD**

Tzv. veřejná korupce je tedy porušováním zákona při správě veřejných věcí, jako zmíněná defraudace státních prostředků státním úředníky, převádění rozpočtových prostředků na soukromé účty, fyzické krádeže státních zlatých zásob, zneužívání půjček a dotací poskytovaných mezinárodními finančními institucemi a p. Typickými příklady korupčního jednání je podplacené vydávání koncesí a uzavírání smluv s domácími i zahraničními společnostmi ( např. při vydávání těžebních koncesí např. na těžbu dřeva v deštných pralesích, při zadávání prací na státních investicích , při státních nákupech apod.).

Činnost má několik fází. Předně jde o naložení s nezákonně získanými finančními prostředky tak, aby se vyloučilo zjištění, že byly získány trestným činem. To se děje využitím různých filtrů jako jsou buď podniky placených služeb (herny, půjčovny videokazet, restaurace, bary), nebo obchody se zbožím o vysokých cenách (umělecké předměty, zlato, drahokamy). Nezákonně získané obnosy se mísí s penězi získanými legálně.

Ve druhé fázi se odcizené resp. nezákonně získané peníze převádějí do zahraničí, kde se často dočasně deponují v tzv. „**offshore corporations**“, (offshore – „mimo pobřeží“) čili u společností mimo zákonný dohled. Ty operují mimo země své registrace a jejich operace jsou pak těžko, pokud vůbec, kontrolovatelné. Zejména v Karibiku, v Pacifické oblasti, ale i

v Evropě prodávají společnosti uvedeného charakteru licence k provádění operací jen mimo zemi registrace, jež jsou osvobozeny od daní nebo jiné regulace a chráněné právem utajování.

Ve třetí fázi se jedná o zjednání přístupu pachateli k takto „vypraným“ penězům, aniž by se prozradila jeho profese a spojení se spáchaným trestným činem. To se provádí cestou mezinárodních plateb, aby se vyloučila možnost auditu, převodem kreditní kartou vydanou offshore bankou nebo cestou fingovaných výher v kasinech, proplácených přes bankovní účty.

Do této kategorie patří rovněž financování teroristické činnosti. Děje se často formou nazvanou **hawala**. Spočívá v přijetí hotovosti, šeků nebo jiných finančních prostředků v jednom místě ( v jedné zemi) a předání odpovídající hodnoty v jiném místě ( jiné zemi) adresátovi . Finanční částky ani jiné finanční prostředky přitom nepřekračují hranice. Přijímání a vyplácení peněz se zakládá na organizacích makléřů, kteří spolu komunikují jednoduchým způsobem (zejména prostřednictvím Internetu), aniž by operace sama či spolupráce mezi makléři měla písemný smluvní základ. Dluh mezi dvěma bankéři se pak vyrovnává buď úhradou založenou na požadavku v opačném směru ( čili operace probíhá obráceně) nebo na základě jiných druhů pohybu peněz (zaplacením dluhu věřitele v zemi, odkud podnět k poskytnutí peněz zahraničnímu adresátovi vyšel). Systém se užívá převážně v arabsky hovořících zemích, ale i na indickém subkontinentu.

### **2.3. Nedovolený obchod s uloupenými kulturními materiály (antikvitami, uměleckými předměty).**

Také tento druh organizovaného zločinu má své historické kořeny. **Základní příčinou loupení památek je poptávka po kulturních objektech na trzích bohatých států.** Jde o starou tradici – antikvity se dávaly do hrobů v Číně již v 15. stol. Název kulturní materiály zahrnuje širokou paletu předmětů od moderních obrazů až po archeologické antikvity ( předměty ze staroegyptských hrobek, objekty z předkolumbovského období Latinské Ameriky, keramické materiály z hrobů staré Číny apod.).

Místem , kde se mezinárodní organizovaný zločin zmocňuje kulturních materiálů jsou obvykle rozvojové země s bohatou historickou tradicí, ale nejsou vyloučeny ani země Evropské unie ( např. italští vykradači hrobů, zvaní „tombaroli“). Škodlivé následky násilného a často bezohledného vylupování archeologických památek spočívají mj. v narušení integrity místa nálezu a tak celkového znehodnocení jeho historického významu, historicky významné informace. Kde stát postrádá dostatečně silnou donucovací moc, postupuje mezinárodní zločin obvykle zcela nezakrytě ( Kambodža, Thajsko, africké státy). Transfer do zemí určené respektive na poptávkové trhy v bohatých průmyslových zemích se děje prostřednictvím sítě specializovaných pašeráků, kteří přepravují kulturní materiály přes hranice státu jejich původu ( například památky z Číny putují přes Hongkong, z Thajska přes Bangkok atd.). Děje se tak v kombinaci s korupcí policie a celníků. Rozdíl proti obchodu s drogami spočívá v tom, že kulturní materiály se na poptávkových trzích (Paříž, Londýn, New York a p) prodávají zcela nezastřeně. K tomu je ovšem třeba opatřit dokumenty potvrzující legalitu

získání nabízeného „ zboží“. Legalizace se provádí zejména v přístavech , kde se na provážené zboží často uvalují minimální restrikce .V Evropě je zemí s takovými minimálními restrikcemi také Švýcarsko. Povolení průvozu získané při tomto transferu je pak legalizačním dokumentem pro poptávkové trhy.

## **2.4 Počítačové zločiny**

**Počítačová kriminalita je typickým produktem globalizace. S růstem počtu uživatelů i technického, ekonomického a sociálního významu počítačové komunikace bude kriminalisty zaměstnávat stále víc, třebaže v řadě zemí se zatím této kriminalitě věnuje minimální či žádná pozornost. Přitom již v r. 2002 na světě bylo 665 miliónů uživatelů Internetu. Scénáře možných či již uskutečněných útoků na počítačové sítě zahrnují například národní obranné systémy, komunikační systémy, zásobování vodou, elektřinou, teplem, kontrolní systémy letecké, automobilové a vlakové dopravy, sítě předpovídání počasí, zásoby, bezpečnost a trhy s různými komoditami, systémy distribuce zboží, paliv a léčiv, bankovní systémy. Útoky na některé z vyjmenovaných systémů mohou ochromit chod jinak zdravých společností. Tak například vliv na fungování nemocnic, práci bezpečnostních orgánů, záchranné a nouzové systémy může být bezprostřední a katastrofální. Vzhledem k známému jevu komprimace času a prostoru v informační společnosti rozsáhlejší destabilizace některé ze světově významnějších společností by mohla mít nepříznivé důsledky pro celkovou stabilitu světa.**



**Základními typy počítačové kriminality jsou jednak útoky proti počítačům jako prostředkům komunikace, kdy jde o to zmocnit se například materiálů chráněných copyrihtem a o útoky, kdy cílem je ochromit službu vykonávanou počítačem.** Vedle toho existují například finanční kriminální činy, kdy se počítačů využívá při praní špinavých peněz. Základními typy počítačové kriminality jsou například podvody, dětská pornografie, zneužívání E-mailu, obtěžování, hackerství ( infikování počítačovými viry), porušování práva copyrighu, terorismus.

Posledně jmenovaná forma počítačového zločinu se vyskytuje i v souvislosti s mezinárodními konflikty. Ne vždy mezi hackerstvím a zájmem zainteresované vlády lze ovšem nalézt přímou souvislost. Objevilo se jako nástroj ochromování národního systému v konfliktu Ruska s Gruzíí a před tím s Estonskem. V prvním případě díky nízké úrovni gruzínské počítačové sítě k rozvratu nedošlo. V Estonsku útok vyřadil z provozu stránky presidenta a parlamentu, téměř všech ministerstev i politických stran, bankovní systémy stejně jako tři ze šesti největších mediálních organizací. Některé adresy původců počítačového útoku vedly na ruská ministerstva, ale nevylučuje se, že tajné služby použily soukromé firmy, aby tuto práci provedly. V uvedené souvislosti jde o údajně o Russian Business Network, organizaci bez sídla a pevné adresy. Počítá se mezi internetové mafie, sama se označuje za nejhorší z nejhorších a specializuje se výhradně na podvody, dětskou pornografii, spamy a tvorbu počítačových virů.

Podobné metody se objevily i ve vztazích mezi Čínou na jedné straně a Německem a Velkou Británií na druhé straně.

## **2.5 Transnárodní zločiny proti životnímu prostředí**

Samo generelní označení „zločin proti životnímu prostředí“ je zatím v mnoha ohledech problematické, tím spíše zločin „organizovaný“, třebaže často jde o ohrožení zdraví a života velkého počtu lidí, o poškozování přírody značného rozsahu apod. Řada škodlivin putuje nekontrolovaně ze zemí svého původu do zemí sousedních prostřednictvím přírodních médií (voda, ovzduší), ale i prostřednictvím lidí a zvířat. Jiné environmentální hrozby a škody představuje vymírání druhů, poškozování ozónové vrstvy, globální klimatická změna, které nemusí bezprostředně zasahovat lidské společnosti a přírodu v zemích původu škodlivin, které tyto hrozby a škody vyvolávají a způsobují. Problém kriminalizace řady jednání má příčiny jednak v nízkém environmentálním vědomí národních i světové veřejnosti, jednak v nedostatku konsensu mezi suverénními státy. Mezinárodní dohody tak pokrývají jen minimum vztahů a objektů životního prostředí, nehledě k tomu, že chybí skutečně účinné prostředky na prosazování mezinárodněprávních závazků států, vyplývajících z takových dohod. Typickou ukázkou je opakující se situace v zemích jihovýchodní Asie, zasahovaných smogem, pocházejícím z pálení lesů v Indonésii. Nejtíže postiženými zeměmi jsou Malajsie, Singapur a Thajsko. Třebaže indonéská vláda vypalování lesů zakazuje, nevyvíjí úsilí na prosazení svých rozhodnutí. Škody způsobované na zdraví lidí v zasažených zemích se odhadují na 9 miliard USD.

Kriminologické hodnocení transnárodních environmentálních hrozeb a škod rozeznává jejich tři příčiny, a to přeshraniční toky toxických látek, transhraniční důsledky ekonomických rozhodnutí a transhraniční působení státní moci, zejména válku. Zatímco přeshraniční toky toxických látek nevyvolávají co do své podstaty celkem žádné pochybnosti, je posuzování důsledků ekonomických rozhodnutí spornější, například proto, že environmentální důsledky se váží sociálním, ekonomickým přínosem. Nositeli takových rozhodnutí jsou často nadnárodní společnosti spolu s vládami zejména rozvojových zemí. Typicky to

platí například o těžbě ropy prováděné v deltě Nigeru společnostmi Shell, Mobil a jinými, které způsobuje drastické škody v jedné z největších světových oblastí mokřadů. O vojenských akcích států stačí konstatovat, že podle některých odhadů se podílejí na 20-30 % environmentálních škod v globálním měřítku.

V takové situaci kriminalizovaná jednání proti životnímu prostředí, která by bylo možné zařadit pod pojem mezinárodního organizovaného zločinu, mají v podstatě marginální charakter. **Patří sem především nedovolený obchod ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin. Naproti tomu zákaz přepravy odpadů přes hranice států má neodstranitelnou mezeru v právu vlád povolit vlastníkům pozemků na svém území ukládání odpadů, což využívají zejména vlády rozvojových zemí k placenému importu odpadů ze zemí průmyslových. Účinné naproti tomu jsou dohody vztahující se k narušování ozónové vrstvy. Vždy však platí, že závisí na jurisdikci národních států**

zda činy proti závazkům vyplývajícím z těchto smluv kriminalizují či nikoliv.

## 2.6 Pašování drog

Jde o typickou formu mezinárodního organizovaného zločinu. **Klíčový význam má v boji proti této formě kriminality Konvence Spojených národů o nedovoleném obchodování s narkotiky z r. 1988. Produkce drog počala narůstat ve světovém měřítku od počátku šedesátých let v důsledku zvyšující se poptávky a následného růstu obchodu s narkotiky, umožňovaného zdokonalujícími se prostředky přepravy a komunikace.**

V r. 2002 byla zabavena narkotika v 1.1 miliónu případů, což představovalo zvýšení o 300.000 proti r. 1992. **Největší objem pašovaných narkotik představuje marihuana ( 5 000 t), následuje kanabis (hašiš), deriváty kokainu, opiáty (opium, morfin, heroin) a stimulanty amfetaminu ( amfetamin a extaze). Největší přírůstek v pašování drog zaznamenaly syntetické drogy.** Marihuanu užívá na světě 3,4 % veškeré populace, tj. kolem 15 miliónu lidí, 14 miliónů užívá kokain ( hlavní producent Kolumbie), 15 miliónů bere opiáty ( produkují je zejména státy jihovýchodní a Střední Asie, především Afganistan, kde se pěstuje 76 % globální produkce opia), amfetaminy užívá asi 34 milióny lidí (vyrábějí se v Jihovýchodní Asii, Evropě a ve Spojených státech).

Obchodování s marihuanou je vysoce decentralizované. Velké množství se jí prodává v místě pěstování. Je řada případů, kdy sítě obchodu s marihuanou se stávají sítěmi obchodování i s dalšími drogami : typicky zločinecké mafie ze

Západní Afriky, které od obchodování a pašování marihuany přešly na obchod

s opiáty z Jihovýchodní a Jihozápadní Asie. Využívají k tomu například africké studenty na školách v evropských zemích. Jak bylo uvedeno hlavním producentem kokainu je Kolumbie, ale na distribuci respektive pašování se podílejí i státy sousedící s Kolumbií a zejména řada nových skupin v Mexiku. Hlavní cesta obchodování s opiáty vede z Afganistanu do Evropy, druhá z Myanmaru do Číny a třetí z Kolumbie a Mexika do Spojených států. Obchodování s amfetaminy má spíše regionální, nikoliv meziregionální charakter.

## **2.7 Pašování lidí a nezákonný obchod s lidmi**

Migrace sama o sobě je jev historicky prastarý. Nový fenomén v současnosti představuje **ilegální organizace migrace a zneužívání lidí organizovaným zločinem v zemích určení. Jde o nový typ mezinárodního organizovaného zločinu.** V minulém desetiletí se migrace stala výnosnou činností organizovaného zločinu, který se začal zabývat migračními službami pro lidi z méně rozvinutých zemí do zemí bohatých. Jde o organizování proudu migrantů z chudého Jihu na bohatý Sever (z Asie, Afriky, Jižní Ameriky, ze zemí bývalého Sovětského svazu). **Novinku představuje zneužívání lidí v zemích určení například k prodeji drog, žebrotě, prostituci, ilegální a nezdaňované práci.**

V malém se touto činností zabývají individuální „podnikatelé“, kteří pašují jednotlivce, tj. ženy a děti, aby je samy zneužívali v zemích určení. Dále působí malé skupiny

pašeráků a obchodníků s lidmi, spolupracující mezi sebou při jejich náboru a při převážení po spolehlivých trasách. Jejich činnost se omezuje pravidelně nejvýš na dvě země. Tento systém existuje ve Střední Americe a často v Evropě, kde volně spojené malé gangy pašují ženy, jež pak mají být využity k prostituci na evropských trzích. Na své cestě jsou ženy za různé ceny opakovaně prodávány až se dostanou do místa určení ke konečnému „vlastníku a uživateli“. Střední a velké podniky představuje velmi dobře organizované mezinárodní, vysoce strukturované skupiny, často se zabývající řadou dalších kriminálních činností. Tyto skupiny operují vždy ve více zemích. Patří sem zejména albánské skupiny pašeráků a obchodníků s lidmi, některé východoevropské gangy, Turecká mafie. Ze zemí bývalého Sovětského svazu se přepravují především ženy z Ukrajiny, Moldávie a z Ruska. Avšak skutečně nadnárodní společnosti představují vysoce sofistikované organizace, které jsou schopny zajišťovat přepravu přes řadu zemí a kontinentů. K této skupině patří především čínské Triády a japonská Yakuza.

**Je třeba stále rozlišovat mezi pašovanými emigranty a lidmi, kteří jsou**

**předmětem nezákonného obchodu. Prvá skupina vždy využívá služeb pašeráků dobrovolně, za tyto služby musí obvykle předem zaplatit.** V zemi určení jsou tito lidé pak ponecháni vlastnímu osudu. Pro cestu do Evropské unie se využívají tři cesty: první je Baltická cesta, začíná v asijských zemích, vede přes Rusko a baltické země a odtud přes skandinávské země do středu Evropské unie. Druhá je Severní

cesta, vedoucí z východní Evropy přes Polsko, Maďarsko a Českou republiku do Německa a do Skandinávie.

Středoevropská cesta obvykle končí v Rakousku a v Itálii.

Balkánská cesta vede přes Turecko a balkánské země a končí v Německu. Východní středozezemská cesta vede z Turecka do Itálie. Severoafrická cesta vede ze Západní Afriky přes Alžírsko a Maroko, Gibraltarskou úžinou do Portugalska a Španělska.

Odhaduje se, že do Spojených států přibude za pomoci pašeráckých společností ročně asi 500 000 lidí. K migraci do Evropy využívá ročně služby pašeráckých syndikátů kolem 100 000 až 200 000 emigrantů., z celkového počtu 600 000 lidí, kteří ročně imigrují. V globálním měřítku obchod s lidmi, především ženami a dětmi, ale i s muži, se týká 700 000 až 2 miliónů lidí. Tento počet nezahrnuje počet lidí, s nimiž se obchoduje v rámci států.

## 2.8 Piratérie

**Piratérie jako forma mezinárodního organizovaného zločinu se rozmáhá v posledních letech. V r. 2007 došlo k 263 zaznamenaných případů přepadů lodí piráty, o 10 % víc než v předchozím roce. Řada případů ovšem registrovaní není, zejména pokud jde o soukromé jachty nebo i velké nákladní lodě, kdy společnosti z různých důvodů případy přepadení svých lodí nehlásí.**

Objektem přepadů jsou jak soukromé jachty, tak tankery převážející ropu, kontejnerové lodě a i lodě převážející sypké zboží (soju, obilí, rudy, uhlí).

Formy přepadů se různí : od pouhého vniknutí na palubu lodi s noži a mačetami až po užití rychlých člunů vyzbrojených kulomety( zejména v Malackém průlivu, kde gangy operují z pověření čínských syndikátů). V Indonésii po zkolabování rybolovu se celé vesnice orientují právě na tento způsob získávání obživy. V Somálsku po zhroucení státní moci piraterii nemá kdo zabránit. Nezřídka se pak stává, že somálští piráti přepadají i lodě, vezoucí potravinovou lidem v jejich zemi. Bezpečnostní analytici se zabývají nebezpečím, plynoucím z možné katastrofy, k níž by došlo, kdyby pisáti proti tankeru použili pancéřové pěsti a zapálili ji.

Hlavními místy ohrožení námořní plavby jsou Tanzánie, Keynia Somálsko v západní Africe, Bangladéš, Malacký průliv ( mezi Malajsií a Sumatrou) Indonésie a Manila na Filipínách.

Rejdařské firmy se musí vykupovat zaplacením piráty požadované částky. Reakce rozvinutých průmyslových zemí je mátožná, i když se v oblastech nasazují válečné lodě, aby chránily lodní dopravu.

## **2.9 Válečné zločiny, zločiny proti lidskosti a genocida**

**Do seznamu mezinárodního organizovaného zločinu se také zahrnují válečné zločiny, zločiny proti lidskosti a genocida.** Počátky jejich stíhání a hodnocení jako kriminálního jednání sahají do poloviny minulého století, kdy po druhé světové válce byly stíhány zločiny tohoto druhu, spáchané zejména nacistickým režimem a japonským režimem



na cizích územích. Avšak ani dnešní případy takových jednání nelze bez dalšího uvádět do souvislosti s globalizačními procesy. Proto, alespoň v této chvíli, není nutné se touto problematikou blíže zabývat.

### **3. Organizovaný zločin podle jednotlivých globálních regionů**

#### **3.1 Organizovaný zločin v Africe**

**Organizovaný zločin je jednou z nejvýznamnějších výzev, kterým Afrika dnes čelí. Zbavuje vlády prostředků nutných pro zajišťování základních služeb státu, přímo ohrožuje bezpečnost občanů, jeho destruktivní vliv na ekosystémy ohrožuje základy farmářské produkce. Avšak právě v africkém kontextu je termín organizovaný zločin třeba užívat opatrně. Nejde totiž o organizace**

**podsvětí podobné mafiím v čele s jednotlivými vůdci. V Africe jde spíše o rozsáhlé sítě jednotlivců, sdružených kolem jakýchsi středisek, často se silnými vazbami na politický establishment. Také z tohoto důvodu mezi zákonným a nezákonným podnikáním či činností zde neexistuje zřetelná dělící čára.**

V již zmiňované návaznosti na mezinárodní síť organizovaného zločinu, využívající mj. africké studenty a africké přistěhovalce při obchodu s narkotiky v zemích určených, především v Evropě, se africký zločin soustřeďuje především na pašování zbraní, slonoviny, rohů nosorožců,

diamantů, kobaltu, cukru a automobilů. Pro pašování drog, jak již bylo uvedeno, je východní Afrika tranzitním územím mezi Asií a Evropou. Nezákonný obchod s dětmi a ženami směřuje především do Evropy a Libanonu, obchod s lidmi určenými na otrocké práce je orientován hlavně na Střední Východ a do Severní Afriky.

### 3.2 Organizovaný zločin v Asii

Ve většině rozvojových asijských zemí v posledních dvaceti letech zločin představoval velmi obtížný problém, charakterizovaný korupcí, nestabilními vládami a v mnoha případech justicí, která neměla ani dost finančních prostředků ani technologie, které by jí umožňovaly účinně bojovat proti vysoce sofistikovaným kriminálním aktivitám. **V mnoha asijských zemích organizovaný zločin má dlouhou historii, v řadě případů sahající i několik století do minulosti.**

Nádavkem k celkovému zvýšení kriminálních aktivit jako loupežná přepadení a vloupání, krádeže a znásilnění, se řada zemí stala terčem mezinárodního organizovaného zločinu, zejména nezákonného obchodu s drogami a zbraněmi, ilegální imigrace, vykořisťování žen a dětí a široce rozšířené soukromé i veřejné korupce. **Většinu těchto kriminálních aktivit vyvíjí organizovaný zločin. Patří k němu například Triády a Tongy v Hongkongu a v Číně, Yakuza v Japonsku, United Bamboo Gang na Tajvanu, vojenští diktátoři ( warlords) v Myanmaru, Nam Can Gang ve Vietnamu aj**

### 3.3 Organizovaný zločin v Evropě.

**Evropský organizovaný zločin zaujímá ve světovém zločinu místo, jež charakterizuje a) vysoký význam domácí organizované kriminality, například při výrobě a**

**distribuci syntetických drog, b) výnosné trhy s ilegálními druhy zboží a služeb majících svůj původ v zahraničí jako jsou zemědělský pěstované drogy z Latinské Ameriky či Severní Afriky a Asie, c) export ilegálních druhů zboží jako zbrojní technologie, na které je vyhlášeno embargo, dětská**

**pornografie, c) aktivity evropských zločinců mimo rámec Evropy jako jsou například operace podvodníků z původního Sovětského svazu na území Spojených států. Evropa je rovněž místem pro transit nedovolených obchodů, například s drogami, pocházejícími z Nigérie a určených pro trhy ve Spojených státech a v Kanadě. Neexistující jazykové bariéry mezi bývalými koloniemi a koloniálními mocnostmi rovněž usnadňuje spolupráci mezi kriminálními skupinami. To například vysvětluje proč Španělsko je hlavním „přístavem“ pro dodávky kokainu z Latinské Ameriky do Evropy.**

**V rámci Evropy vývoj kriminality ovlivnil významným způsobem kolaps Sovětského svazu. Přejít od státního plánování k svobodnému trhu a přestavba politických a správních institucí uvolňovaných z rámce totalitní kontroly vedla k růstu sociálních nerovností, k erozi tradičních hodnot a k oslabení formálních i neformálních kontrolních mechanismů. To vše způsobilo dramatický nárůst kriminality a vytvořilo předpoklady k ovládnutí legálních společenských institucí politiky, soukromých podniků, médií bezohlednými zločineckými zájmovými skupinami. Rozdíly mezi legálním a nelegálním se setřely a vznikl tak systém označovaný jako „stát kriminálních syndikátů“. Expansi zločinu tohoto původu**

do Evropy a Spojených států globalizace jak umožnila tak urychlila.

**Jednou z nejnebezpečnějších kriminálních aktivit mezinárodního organizovaného zločinu tohoto původu představuje nezákonný obchod s jadernými materiály.**

Pád železné opony spolu s globalizačními procesy umožnil také ilegální migraci a obchod s lidmi. Země Východní Evropy se staly transitními stanicemi emigrantů z Asie na jejich cestě do Západní Evropy. Namísto rozvojových zemí se země Východní Evropy nyní staly hlavním dodavatelem žen a dětí pro sexuální průmysl Západní Evropy. Nikoliv jen marginální význam má pašování cigaret a kradených automobilů ze Západní do Východní Evropy. Tradiční Sicilská mafie s Ruskou mafií tak představují nejtypičtější formy mezinárodního organizovaného zločinu na Evropské půdě.

### **3.4 Organizovaný zločin v Latinské Americe**

**Pro organizovaný zločin na tomto kontinentu je typické spojení politických a kriminálních společenských struktur. Sociální základ tohoto vztahu spočívá v chudobě rolníků, pěstujících plodiny pro výrobu drog (koka).** Této situace využívají drogové gangy, které sponzorují s peněz získaných prodejem drog některé sociální programy mezi chudými, získávají jejich podporu a společně prostřednictvím ozbrojeného násilí, ale i sponzorováním volebních kampaní

vyvíjejí tlak na politiku . Takový vývoj byl zvláště typický pro Kolumbii , kde působil drogový kartel Medellin, jenž jeden

čas si monopolizoval obchod s kokou a drogami z ní vyráběnými. Popsaná taktika se v jednotlivých státech mění podle okolností. Vedle Kolumbie má takto silný vliv na politickou situaci v závislosti na drogovém obchodu také mezinárodní organizovaný zločin v Mexiku. Hlavní cílovou zemí nezákonného obchodu s drogami jsou Spojené státy.

### 3.5 Spojené státy

**Nejznámější zločineckou organizací ve Spojených státech je Cosa Nostra, známější pod názvem Mafie. Jde o soubor spíše než o společenství italsko amerických rodin, působících na kontinentu již po řadu desítek let. Obchodování s drogami bylo jednou z nejstarších kriminálních aktivit těchto gangů., ale jejich působení se s časem měnilo a zahrnovalo celé řady kriminálních činností, např. poskytování „ochrany“ maloobchodníkům, organizované vydírání odborových svazů a p. V současnosti se jednotlivé „rodiny“ angažují v legálním podnikání, kde využívají různých slabostí trhu, orientují se také na mezinárodně vysoce aktivní penzijní fondy, které různým způsobem vysávají, zabývají se stavebnictvím a působí v podnikání s odpady.. Nejčastějšími oblastmi jejich činnosti jsou sítě barů, nevěstinců, herny. Oborem činnosti jsou rovněž podvody ve zdravotním pojištění a předplatné telefonních karet.**

Po r. 1989 se však stala jednou z nejdůležitějších sítí mezinárodního organizovaného zločinu **ruská mafie**. **Orientuje se zejména na praní špinavých peněz, získávaných z kriminální činnosti v bývalých zemích Sovětského svazu a v Rusku samém, na obchod s drogami, pojišťovací podvody, pašování uloupených uměleckých**

**materiálů, obcházení daňových povinností při distribuci pohonných hmot ( mafie ovládá sítě stanic zejména na východním pobřeží USA), na podvody s kreditními kartami.**

**Jinou novou významnou organizací se stal čínský organizovaný zločin, který je velmi komplexní. Není centrálně organizován, jde o navzájem autonomní sítě gangů, triad, tongů, tajných společností. Vyznačuje se silnými vazbami mezi pouličními gangy mladých lidí ( často teenagerů) a dospělými zejména při nezákonném obchodu s drogami. Pašování lidí a obchodování s lidmi, které zahrnuje donucování a vykořisťování, jsou jednou z dalších nečastějších aktivit. Ovládá zejména maloobchodní sítě , restauranty, videopůjčovny v čínské čtvrti New Yorku. Na vyšších úrovních tyto gangy vlastní a provozují různé výrobní, zásobovací společnosti, banky.**

Mexické drogové kartely působí v USA rovněž teprve od devadesátých let. Jde o skupiny dobře organizované, které ovládají výrobu drog a jejich distribuci. (kokain, marihuana, heroin). Jednotlivé organizace mají kolem sta členů , které operují především v etnických enklávách.

#### **4. Nástroje mezinárodní spolupráce při potírání mezinárodního zločinu**

Důslednému potírání mezinárodního organizovaného zločinu brání především suverenita jednotlivých států, nedostatek společného konsensu, ale i teprve se vyvíjející etika, která je předpokladem kriminalizace různých jednání ( typicky

v ochraně životního prostředí). Překážkou samozřejmě bývá i chování a organizační i morální stav administrativních struktur jednotlivých států (rozsáhlá korupce), prorůstání politiky a zločinu (typicky v řadě afrických zemích).

Základním mezinárodním právním nástrojem boje proti organizovanému zločinu jsou mezinárodní dohody a dohody o mezinárodní kriminální justici. To ovšem především předpokládá společnou shodu při definování jednotlivých kriminálních jednání, souhlas s procesními pravidly, tj který stát má právo či povinnost postavit obviněného před soud, a v neposlední řadě i závazek extradice, vydávání zločinců státům, na jejichž území nebo proti nimž se stíhaný resp. obviněný dopustil kriminálního jednání. Příkladem spolupráce při stíhání mezinárodního organizovaného zločinu je často neformální mezistátní spolupráce v rámci Britského společenství národů, mezi Francouzsky hovořícími státy, v rámci Ekonomického společenství západoafrických států, Rady Evropy, Africké unie, států Mercosuru, Organizace amerických států.

Problémem je také překrývání příslušností různých mezinárodních institucí v boji s mezinárodní kriminalitou. Tak v boji proti praní špinavých peněz mezi sebou soutěží například Evropská rada, Evropská unie, Mezinárodní měnový fond, OECD, Spojené národy a Světová banka. Avšak předpokladem účinného stíhání mezinárodního zločinu je především jednotný funkční justiční systém, který však dosud neexistuje.

## **L i t e r a t u r a**

1. Philip Reichel, Transnational Crime and Justice, Sage publications 2005
2. G.Newman, Global report on crime and justice, Oxford university Press, New York 1999
3. H.Abadinsky, Organized crime, Belmont, CA: Wadsworth, 2003
4. P. Andrea, Transnational crime and economic globalization in M.Berdal and M. Serrano (eds.), Transnational organized crime and international security: Bussines as usual ?, Boulder, CO, 2002
- 5.P. Wiliams, E.Savona (eds.),The United nations and transnational organized crime, Frank Cass, London 1996